

Projektbeskrivelse

"Rejsen langs åen"

2012

**Ansøgning til Grøn Vækst om tilskud til projekter vedrørende
etablering af attraktive levevilkår i landdistrikterne**

1. Rejsen langs åen – en rejse gennem tid

2. Oplysninger om ansøger

Herning Kommune, Natur og Grønne Områder, Rådhuset, Torvet, 7400 Herning.
Kontaktperson: Torbjørn Tarp, dir.tlf. 96288042, mobil 21544414, ngott@herning.dk

3. Formålet med projektet

Skjern Å udspringer i Tinnet Krat i Midtjylland og løber her fra mod vest til udløbet i Ringkøbing Fjord. Det er Danmarks vandrigeste å. Langs åen findes talrige kulturspor, der tidsmæssigt strækker sig over flere tusinde år. Kultursporene vidner om menneskets samspil med åen – om jagt og fiskeri, om menneskets forsøg på at kontrollere vandet, om bosætning, om landbrugets udvikling, om energiudnyttelse, om industrialiseringen og meget andet.

I disse kulturspor og kulturmiljøer - hvoraf flere henligger mere eller mindre skjulte og ukendte - ligger en stor og uudnyttet ressource i forhold til den lokale landdistriktsudvikling. Øget bevidsthed om lokalhistorien og kulturmiljøet som en ressource for den lokale udvikling og turisme kan i høj grad medvirke til at skabe lokal identitet. En stærk lokal identitet har betydning for lokalbefolkningen, fordi den skaber sammenhold og fællesskab. En særligt tilstedeværende eller synlig lokalhistorie i form af kulturspor og en lokal bevidsthed om historien kan desuden medvirke til at øge bosætningen og fremme turismen, fordi kulturhistorien skaber interesse og tiltrækker mennesker.

Dette projekt fokuserer på, at støtte udnyttelsen, bevaringen og forbedring af samt adgang til den lokale natur- og kulturarv langs Skjern Å. Projektet støtter op om LAG Hernings Udviklingsstrategi gennem udvikling af natur- og kultur seværdigheder, der både kan udnyttes lokalt og i turistmæssigt øjemed.

Rejs med ned ad Skjern Å i kano, på cykel, til fods eller i bil. Turen vil tage dig med på en rejse i menneskets opfindsomhed og overlevelsesevne. Den vil tage dig med på en rejse gennem tiden og på en rejse gennem et fantastisk landskab.

4. Baggrund for projektet, projektets relevans og målgruppe

Herning Kommune har gennem flere år, sammen med Ringkøbing-Skjern Kommune, arbejdet med landdistriktsudvikling og turismeudvikling langs Skjern Å i forbindelse med "Undersøgelserprojekt Nationalpark Skjern Å". Nærværende projekt vil kunne realisere mange af de delelementer, der er blevet klarlagt under nationalparkundersøgelsen. Projektet understøtter et betydeligt antal øvrige projekter herunder EU-projektet VERDI som bl.a. omfatter udvikling af en turistguide som app til Smartphones/iPhones, Skjern Å Formidlerforum, udvikling af en undervisningsportal om Skjern Å m.m. Samtidig indgår projektet som en del af landdistriktsudviklingen i Herning Kommune.

Området er et vigtigt turistmål og allerede i dag besøges området af mange mennesker – såvel lokale som turister. Det arbejde, der er gjort i forbindelse med undersøgelsesprojektet om en eventuel nationalpark, har igangsat en positiv turismeudvikling i området. Herning Kommune vil med denne ansøgning gerne fortsætte den positive udvikling i Skjern Å-området.

5. Detaljeret beskrivelse af projektets aktiviteter

A. Arnborg Hjemstavns hus, Arnborg Hedegård og Rind Å's tilløb til Skjern Å

Landsbyen Arnborg er omgivet af vandløb og store hedeplantager med mange kulturhistoriske spor bl.a. opstemningen af Skjern Å og Rind Å, der danner starten på Dalgas Kanalen - Danmarks længste engvandingskanal. Det var Enrico Mylius Dalgas, der i 1872 anlagde den nu 21 km lange hovedkanal, der skulle forsyne de mange mindre engvandingsanlæg langs Skjern Å med vand. Dalgas tog også initiativ til opdyrkning og beplantning af de fordums store hedearealer på egnen. Egnen omkring Arnborg er således et glimrende eksempel på landbrugsudviklingen i tiden efter krigen i 1864, hvor Dalgas forbindes med de berømte ord "Hvad udad tabes skal indad vindes". Dalgas var dog ikke ophavsmand til ordene.

Ved Arnborg ligger også "Hjemstavns huset" med et lille natur- og infocenter, egnsmuseum og fornødne faciliteter. Endvidere en lille rasteplads ned til Rind Å. Der arrangeres guidede ture fra Hjemstavns huset i sommerhalvåret.

Et ophold i det fredede område ved "Arnborg Hedegård" giver mulighed for at opleve en af Skjern Å områdets smukke udsigter. Et kupperet landskab kombineret med et virvar af åer og kanaler. I denne smukke landskabsfredning kan man let føres tilbage til en svunden tid hvor kanaler blev gravet med håndkraft og unge mennesker fra byen kunne lære praktisk landbrug.

Faciliteter ved Arnborg Hjemstavns hus: der etableres en kanoophalerplads. Derudover etableres nye skilte i det eksisterende informationscenter. Her formidles Dalgas historie på udstillingsplancher, der kombineres med QR-koder med animationsfilm, videoklip, tale og billeder. Desuden etableres der et offentligt toilet i eksisterende bygninger.

Faciliteter ved Rind Ås tilløb til Skjern Å: 2 stk. kanoophalerpladser, 3 stk. shelters, 2 stk. bord-/bænkesæt, bålplads m. grillrist, offentligt toilet, skilte der formidler historien om engvandingen på netop dette sted, kombineret med QR-koder med videoklip, tale og billeder.

B. Tjæreovnene i Hesselvig Plantage øst for Skarrild

Gemt i en lysning i Hesselvig Plantage ligger en staklade og to gamle tjæreovne og vidner om en svunden tids industri og ressourceanvendelse. Det var her man tilbage i 1910 og frem til 2. verdenskrig forkullede tyndingstræet fra plantagerne og udvandt træet til imprægnering af fiskegarn og hegnspæle samt vedligeholdelse af træværk på bygninger. Ovnene er konstrueret efter russisk forbillede og det er formentlig de eneste, der findes i Danmark. Der er mulighed for at nyde den medbragte mad og kaffe på bænke under stakladens tag eller slå et smut forbi de smukke vandingskanaler, der ligger lige bag ved Tjæreovnene.

På stedet arbejdes der på at få levendegjort anlægget med demonstrationsproduktion af træet.

Faciliteter: Kanorasteplads, plankeborde og bænke samt sti i nogle af de gamle vandingskanaler der ligger i området. Desuden opsættes QR-koder med videoklip, tale og billeder, der fortæller om tjæreproduktionen.

C. Skarrild

Sjældent kan man opleve, at ét vandløb krydser et andet. Men i akvædukten i Skarrild løber vand over vand. Som del af det store engvandingsprojekt i 1872, byggede man Dalgas Kanalen, der den dag i dag krydser Lystrup Bæk i en akvædukt i 4 meters højde. I Skarrild kan man også opleve Den gamle Købmandsbutik, Det gamle Kommunekontor med turistinformation, flyvergrave og museum om nedstyrtning af et engelsk fly under 2. verdenskrig. Det kan være en stor og lærerig oplevelse, at ro en tur ned ad åen i kano. Fra vandsiden kan man opleve de dramatiske å-slyngninger med høje brudte skrænter. I skrænterne ruger digesvaler, og man kan studere hedens geologiske profil.

Faciliteter: Kanoophalerplads, skilte der formidler Dalgas Kanal samt byens historie og hændelserne under 2. verdenskrig, kombineret med QR-koder med videoklip, tale og billeder.

Derudover etableres et udsigtstårn i forbindelse med "Spor i Landskabet" ved Skarrild og Skarrildhus. Et tårn der skal give den besøgende et indblik i hvordan åen har flyttet sig over tid og skabt en smuk og imponerende natur her ved åen.

D. Skarrildhus

Den imponerende skovejendom Skarrildhus ligger som en perle lige ned til Karstoft Å. Stedet blev tidligere kaldt Clasonsborg. Clasonsborg blev anlagt af slesvigeren Nis Clason, som i 1839 fik kgl. bevilling på "at farve og aprettere indenlandsk ulden Tricotage". Han oprettede her en spindefabrik, senere klædefabrik, der blev omdannet til pap- og papirfabrik i 1893.

Det var også her ved Skarrildhus, at nogle få eksemplarer af den oprindelige Skjern Å-laks blev genfundet efter at være regnet for uddød. I dag danner fundet af disse laks grundlag for opformering og genudsætning af laks i hele Skjern Å-systemet således at der igen er en stor bestand af sunde og levedygtige laks i Skjern Å.

Fundet af de oprindelige Skjern Å-laks er for nylig blevet markeret ved etablering af land-art værket "Laksen". En 25 m lang skulptur bygget i sten af kunstneren Jørn Rønnau.

Skarrildhus, der i dag er kursusejendom, er i øvrigt kendt for sin fantastiske mad og smukke rododendronhave.

Faciliteter: Skiltning der formidler historien om Clasonsborg og Skarrildhus, kombineret med QR-koder med videoklip, tale og billeder.

E. Skovsnogen

I Døvling-Meldgaars Skov finder man det særprægede og overraskende "Naturrum Skovsnogen". Mange der har besøgt Skovsnogen fortæller, at det særlige ved stedet er, at Skovsnogen er en ekspeditions- og fantasirejse for hele familien. I Naturrum Skovsnogen udfolder sig som en række faciliteter, objekter og oplevelsesrum, der bindes sammen af et markeret stiforløb. Man møder bl.a. en 3,5 m høj, sort krystallinsk kæmpebille. Det "gotiske skurs" søjler. Konkret poeten Morten Alsingers undervognsbehandlede cyberskilt "Nede med folket". Den 30 meter lange snog, der byder indenfor til leg. Thoreau's hytte, en parafrase over den selvbyggerhytte, som var omdrejningspunktet for Henry David Thoreau's litterære klassiker "Livet i Skoven" og mange andre overraskelser.

Faciliteter: Stedet er allerede etableret under Friluftsrådets pulje til "Naturrum". Der etableres ikke nye ting på dette sted, men det indgår som et vigtigt besøgssted i den samlede helhed.

F. Sdr. Felding

Landsbyen Sdr. Felding er beliggende lige ned til Skjern Å. For den besøgende byder området på flere forskellige oplevelser og overnatningsmuligheder. Den gamle biograf "Dagmar Bio" fremstår som da den blev indviet i 1954 med kulfyrede filmfremvisere og røde biografstole. Der er lejlighedsvis koncerter og filmforevisninger i biografen.

En gåtur i Præsteengen byder på spændende land-art. Mellem åen og Præsteskovene ved Sdr. Felding har kunstner Marianne Jørgensen skabt fire hjerter formet af chaussésten, der ligger som fordybninger i landskabet og forbindes af en sti.

Lidt syd for Sdr. Felding ligger brunkulsgravene ved Svanholm Sø. Her har Herning Kommune med tilskud fra Friluftsrådet etableret stiforløb, publikumsfaciliteter, legeplads, shelters, p-plads og toilet i projektet "Udeliv ved Svanholm Sø".

Der er gjort talrige fund fra vikingetiden i Sdr. Felding bl.a. flere grubehuse, to unikke smedjer, vævevægte og andet. Vikingefundene vidner om, at åen har været den centrale transportvej gennem mere end tusind år.

Faciliteter: Kanoophalerplads ved Sdr. Felding Camping. Her etableres også borde og bænke, samt bålplads, så kanofarerne og de øvrige besøgende kan gøre et velfortjent hold. Endvidere etableres skilte ved Dagmar Bio, der fortæller om stedet samt skilte længere ude langs åen hvor vikingerne tidligere havde slået sig ned. Der opsættes QR-koder med videoklip, tale og billeder.

6. Hvordan forventes det at projektet formidles

Projektet vil blive markedsført på flere måder. Dels gennem de besøgssteder, der allerede i dag er i området.

Herning Kommune vil udarbejde en kano-folder, der informerer om de faciliteter, som er etableret langs åen. Folderen vil kunne ligge ved besøgssteder, biblioteker, museer, turistbureauer, borgerservice m.v.

Derudover vil der blive udarbejdet pressemeddelelser når projektet er færdiggjort.

Det vil komme til at indgå som en naturlig del af kommunernes hjemmesider, hvor der er overblik over friluftsfaciliteter og kulturhistorie. Endvidere forventes det at komme til at indgå som en naturlig del på turistbureauernes hjemmeside samt de hjemmesider området byer og besøgssteder har.

7. Forventet effekt af projektet

Det forventes, at projektet vil understøtte den positive turismeudvikling, som er igangsat af "Undersøgelserprojekt Nationalpark Skjern Å". Det drejer sig om følgende varige effekter:

- Styrket formidling af natur- og kulturarven vil generere flere og længere besøg i området.
- Styrkelse af kanoturismens infrastruktur vil generere flere og længere besøg i området.

- Forbedrede vilkår for områdets turismevirksomheder i form af et styrket grundlag for værdiskabelse gennem salg af pakketure/pakkerejser.

Det forventes desuden, at projektet vil have følgende varige effekter på levevilkårene i landdistriktet:

- Projektets synliggørelse af natur- og kulturarven samt udvikling af kanoturismens infrastruktur vil være en ressource for den lokale udvikling og turisme, hvilket vil styrke den lokale identitet og mulighederne for etablering af mindre turisme-, udlejnings- og overnatningsvirksomheder.
- Projektets fokus på natur- og kulturhistorien vil skabe interesse for området og gøre det attraktivt at bosætte sig, hvis man tilhører den gruppe af befolkningen, der ønsker at leve i områder med store naturmæssige og kulturhistoriske værdier.
- Projektets fokus på natur- og kulturhistorien vil medvirke til at gøre området attraktivt at leve i og dermed styrke levevilkårene i området.

Endvidere forventes det, at det forbedrede grundlag for at drive turismevirksomhed vil kunne generere 8 nye fuldtidstillinger i området.

8. Eventuelle yderligere oplysninger

Den politiske behandling af Nationalpark Skjern Å er endnu ikke afsluttet. Det vides i skrivende stund ikke om nationalparken bliver en realitet eller ej, men uanset udfaldet vil Herning Kommune fortsat arbejde for turismeudviklingen i Skjern Å-området.